

ההכרזה על הקמת מדינת ישראל והקמת צה"ל

1

א. ידע:

הוויכוח על הכרזת המדינה

- נסיבות ההכרזה: המצב בחזיתות (הישגי תכנית ד, נפילת גוש עציון, מצור על העיר העתיקה, עזיבת הבריטים)
- הדיון ב- 12 במאי הסבר מניעי התומכים בהכרזה על הקמת המדינה עם עזיבת הבריטים. השיקולים בעד דחיית ההכרזה על הקמת המדינה

הקמת צה"ל, פירוק המחותרות ופירוק מטה הפלמ"ח

- הקמת צה"ל – יעדים ונוסח השבועה
- המניעים של בן גוריון בפירוק האצ"ל, הלח"י ופיזור מטה הפלמ"ח (גורם פולטי, צבאי, אי אימון אובייקטיבי במחותרות ובמטה הפלמ"ח)
- הקשיים בביצוע, פרשת אלטלנה כמקרה מבחן

לדיון:

כיצד מבטאת הקמת צה"ל את המעבר משוב למדינה

ב. מיומנויות:

- ניתוח מקורות מילוליים
- ניתוח מקורות חזותיים
- הבנת נושא בהקשרו ההיסטורי הרחב
- הכללה
- מבט על
- יישום
- הערכת מהימנות של מקור היסטורי

ג. שיעורים מקוונים:

הכרזה על הקמת מדינת ישראל והקמת צה"ל - אריאלה שקד - [שיעור א](#), [שיעור ב](#), [מצגת](#).

2

ד. שאלות מתוך בחינות בגרות:

לפניכם מקבץ שאלות שהופיעו בבחינות הבגרות בשנים האחרונות. ליד כל שאלה צוין סוג השאלון (רגיל, סח"ב ועתירת מדיה), וכמובן – מועד הבחינה. הינכם מוזמנים להשתמש בשאלות אלה ולהתאימן לתלמידים:

1. **שאלה מתוך בגרות שאלון 022116 חורף 2015, תשע"ה:** בסעיף ב באה לביטוי דרישה לחשיבה מסדר גבוה: התלמיד נדרש להביע עמדה משלו בפרשת אלטלנה, ולבסס אותה על עובדות היסטוריות אותן למד.

9. ההכרזה על הקמת המדינה ופרשת "אלטלנה"

- א. ב־12 במאי נערכה ישיבה מכרעת במנהלת העם בנוגע להכרזה על הקמת המדינה. הסבר שניים מן הנימוקים של התומכים בהכרזה מיידית ושניים מן הנימוקים של המבקשים לדחות את ההכרזה למועד מאוחר יותר. (15 נקודות)
- ב. ההחלטה של בן־גוריון לפגוע באנייה "אלטלנה" שנויה במחלוקת. יש הטוענים שצעד זה היה הכרחי, אחרים טוענים שהוא היה שגוי. הצג את עמדתך בעניין זה, ונמק אותה. בתשובתך התבסס על עובדות היסטוריות. (10 נקודות)

2. **מתוך בגרות שאלון 022281, קיץ תשע"ו:** בחלקה האחרון של השאלה בסעיף ב' נדרש התלמיד לעבד ידע שלמד – הוא מתבקש תחילה להציג את המניעים של בן גוריון לפרק את האצ"ל, הלח"י ומטה הפלמ"ח (חומר שלמד), ואז להסביר מה ההשלכות של צעדים אלה. כמובן שתיתכנה תשובות רבות ומגוונות לשאלה זו.

16. הקמת המדינה והקמת צה"ל

- א. הסבר שני שיקולים של דוד בן גוריון להכריז על הקמת המדינה ביום ה' באייר תש"ח (14 במאי 1948), ושני שיקולים לדחיית הכרזה זו למועד מאוחר יותר. (15 נקודות)
- ב. מה היו המניעים של בן גוריון בהחלטתו לפרק את האצ"ל ואת הלח"י ואת מטה הפלמ"ח? מה היו ההשפעות של צעדים אלה? (10 נקודות)

3

3. **בגרות חורף תשע"ט שאלון 028881** : שאלה מסוג זה דורשת מתלמיד רמת חשיבה גבוה מאחר ועליו לשלב שני נושאים. סעיף א' – התלמיד נדרש לשתי נקודות מבט ביחס לעמדת הישוב (מאורגן ופורשים) כלפי בריטניה, בסעיף ב' התלמיד נדרש לידע, עוסק בפרשת אלטלנה ונדרשת מיומנות של הבנת נושא בהקשרו ההיסטורי הרחב.

15. מחלוקות פוליטיות-אידאולוגיות בשנים 1945-1948

- א. הצג את שתי העמדות במחלוקת בין היישוב המאורגן ובין "הפורשים", בנוגע לדרך המאבק בבריטים. הסבר נימוק אחד לעמדתו של כל אחד מן הצדדים במחלוקת (סך הכול – שני נימוקים). (12 נקודות)
- ב. הצג את עיקרי פרשת אלטלנה. מדוע פרשה זו עוררה מחלוקת כה עזה? הבא שתי סיבות. (13 נקודות)

4. **שאלה מתוך בחינת בגרות סח"ב, שאלון 022271, תשע"ח** : בסעיף ב' של השאלה חשיבה מסדר גבוה, כאשר התלמיד נדרש להבחין בין עובדה לדעה ולהביע דעה משלו – האם הוא תומך או מתנגד לדעת מחבר הקטע בו בחר, ולבסס דעתו על המציאות ההיסטורית בה התרחשה פרשת אלטלנה.

פרק שלישי – בונים מדינה במזרח התיכון (70 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 10-14 (לכל שאלה – 35 נקודות).

שים לב: מותר לענות רק על אחת מן השאלות 13-14 (המעבר לרב-תרבותיות או עיצוב זיכרון השואה).

10. פרשת אלטלנה

בשני קטעים שלפניך באות לידי ביטוי העמדות של הצדדים המעורבים בפרשת אלטלנה. קרא את שני הקטעים, וענה על השאלות שאחריהם.

קטע א:	קטע ב:
כתבנו מוסר: אוניית הנשק של אצ"ל התחמקה ממקום מעגנה [מול כפר ויתקין] והגיעה אור ליום ג' לחוף תל אביב. [...] חיילי אצ"ל בצבא ההגנה ערקו ממחנות הצבא ומעמדותיהם בקווי החזית ורצו בכל הדרכים אל מקום מעגן האונייה כדי להכריע בכוח הנשק את המערכה. [...] אנשי האונייה שידרו סיסמאות ברמקול, ובהן דברי השמצה כלפי ממשלת ישראל, וקראו לתושבי תל אביב להתקומם נגדה. [...] במשך היום שררה בעיר התרגשות זעם עם התגרות אצ"ל בממשלת ישראל ובצבאה. [...] נודע כי אצ"ל החליט להשתמש בכוח נגד צבא ההגנה, ובעזרת חייליו וגדודיו להוריד את המטען מהאונייה. מכוניות משוריינות של אצ"ל הופיעו ברחובות והשתלטו על כמה רחובות הסמוכים לנמל. (מעובד על פי: דבר, 23 ביוני 1948)	תל אביב עמדה אתמול בסימן של הזדעזעות עמוקה עד היסוד בהישמע טרטור היריות של מכוונות ירייה ותותחים מכיוון שפת הים. הד היריות נשמע לסירוגין החל משעה 12:00 בצוהריים עד 16:00 אחר הצוהריים וסיפר לתושבי תל אביב כי הפעם מכוונת האש מול חיילים עבריים. ההכנות שנעשו החל מהבוקר על ידי "צבא ההגנה לישראל" [...] בישרו לתושבי העיר שהממשלה הזמנית החליטה להמשיך במשחק הדמים. [...] החל משעות הצוהריים זרמו רבים מתושבי תל אביב לשפת הים והאזינו לשידורים מעל סיפון האונייה. באמצעות רמקולים שודרו מן האונייה הקריאות לחוף: "הבאנו נשק חדיש", "אנו מבקשים רשות לרדת לחופי המולדת". כן נשמעו קריאות ביקורת נגד "ממשלת ישראל" על התנהגותה המחפירה כלפי אוניית הנשק. (מעובד על פי: המשקיף, 23 ביוני 1948)

א. נסח לכל אחד משני הקטעים כותרת המשקפת את עמדת הכותב בנוגע לפרשת אלטלנה. הסבר, באמצעות דוגמה

מכל קטע, כיצד כל כותרת שניסחת משקפת אחת מן העמדות בפרשת אלטלנה. (19 נקודות)

ב. בחר באחד מן הקטעים, וכתוב עובדה היסטורית אחת הנזכרת בו, וביטוי אחד הנזכר בו ומשקף את העמדה האישית של הכותב.

האם אתה תומך בעמדת כותב הקטע שבחרת או מתנגד לה? בסס את תשובתך על המציאות ההיסטורית בתקופה שבה התרחשה פרשת אלטלנה.

(16 נקודות)

ה. הצעות למטלות נוספות:

1. שיקולים בעד ונגד הכרזת מדינה:

צפה בפרק מהסדרה [הכל אנשים - בן גוריון](#) (11: 23 דקות) וענה על השאלות הבאות:

- א. כתוב את השיקולים בעד ונגד הכרזה על מדינה יהודית.
- ב. הצג דוגמא לדעה ודוגמא לעובדה היסטורית המוזכרות בקטע בו צפית. הסבר כיצד עובדה אחת נוספת, שאיננה מוזכרת בסרט, מחזקת או סותרת את הדעה שהצגת מהסרט..

2. תרגול סיכום לנושא פירוק המחתרות והקמת צה"ל:

- א. הצג שלושה גורמים להקמת צה"ל על ידי בן גוריון, בחר מספר הלימוד קטע מקור העוסק בקשיים של פירוק המחתרות והקמת צה"ל והסבר איזה קושי עולה בקטע המקור.
- צפה בסרטון "[פירוק מטה הפלמ"ח](#)" והבע דעתך האם בן גוריון היה צריך לפרק את הפלמ"ח או לתת לפלמ"ח להיכנס לצה"ל כחטיבה מאורגנת עם כל אנשיו. התבסס בנימוקך על עובדות היסטוריות.

3. משימת סיכום/תירגול בנושא אלטלנה:

צפה בפרק 3 בסדרה "[אלטלנה](#)" וענה:

שאלת עמדה-

פקודת בן גוריון לפגוע באוניית אלטלנה מעוררת מחלוקת גם כיום. יש הטוענים שזה היה צעד הכרחי ויש הטוענים שהיה זה צעד שגוי, הביעו את עמדתכם ובססו אותה על שתי עובדות היסטוריות.